

Державний дендрологічний парк
Олександрія
Національна академія наук України

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ БІОЛОГІЇ
РАДА БОТАНІЧНИХ САДІВ ТА ДЕНДРОПАРКІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕНДРОПАРК «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ

*Присвячена пам'яті д.б.н., с.н.с. С.І. Галкіна
на честь 70-річчя від дня народження*

МАТЕРІАЛИ

Першої міжнародної наукової конференції

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОНАСІННИХ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

*Біла Церква
Державний дендрологічний парк «Олександрія» НАН України
21–22 жовтня 2020 року*

БІЛА ЦЕРКВА
2020

ПЕРЕДМОВА	15
<i>Бойко Н.С.</i>	
СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ ГАЛКІН – НАУКОВЕЦЬ, НАСТАВНИК, ЕНТУЗІАСТ-КРАЄЗНАВЕЦЬ	17
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ІНТРОДУКЦІЇ ТА СУЧАСНІ КОЛЕКЦІЇ ГОЛОНАСІННИХ У БОТАНІЧНИХ САДАХ І ДЕНДРОПАРКАХ	
<i>Барна М.М., Барна Л.С.</i>	
ГОЛОНАСІННІ ДЕНДРАРІО ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА	18
<i>Бойко Н.С.</i>	
«КОНІФЕРЕТУМ» У ДЕРЖАВНОМУ ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ: ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	21
<i>Бойко Л.І., Коршиков І.І., Красноштан О.В.</i>	
ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН КОЛЕКЦІЇ ГОЛОНАСІННИХ У КРИВОРІЗЬКОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ	27
<i>Букацел В.А., Букацел С.В.</i>	
ДЕКОРАТИВНІ ФОРМИ РОДА <i>TAXUS</i> L. В КОЛЕКЦІЯХ НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧЕСЬКОГО САДА «АЛЕКСАНДРУ ЧУБОТАРУ» І КИШИНЕВСЬКОГО ДЕНДРОЛОГІЧЕСЬКОГО ПАРКА	31
<i>Гнатюк А.М., Гапоненко М.Б.</i>	
ГОЛОНАСІННІ НА ДІЛЯНЦІ «РІДКІСНІ РОСЛИНИ ФЛОРИ УКРАЇНИ» НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМЕНІ М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ	33
<i>Григоренко А.В., Клименко Ю.О.</i>	
ДИНАМІКА ТАКСОНОМІЧНОГО СКЛАДУ <i>PINORHUTA</i> НАТАЛІЇВСЬКОГО ПАРКУ	36
<i>Красовський В.В., Черняк Т.В.</i>	
ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙНОЇ ДІЛЯНКИ ПАРК ЮРСЬКОГО ПЕРІОДУ У ХОРОЛЬСЬКОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ	40
<i>Кривдюк Л.М.</i>	
ГОЛОСЕМЕННІ РЕЛИКТЫ В ЛАНДШАФТАХ ГОСУДАРСТВЕННОГО ДЕНДРОЛОГІЧЕСЬКОГО ПАРКА «АЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ	44
<i>Немерцалов В.В., Васильєва Т.В.</i>	
<i>PINORHUTA</i> У НАСАДЖЕННЯХ МІСТА ОДЕСИ	48
<i>Прикладівська Т.Р.</i>	
КОЛЕКЦІЇ ГОЛОНАСІННИХ Р.В. КАРМАЗІНА У БОТАНІЧНОМУ САДУ НЛТУ УКРАЇНИ: СТИСЛИЙ ОГЛЯД ЗА ПЕРІОД 1991-2009 РОКІВ	51
<i>Слюсар С.І., Якобчук О.М., Полупан О.В.</i>	
РЕЗУЛЬТАТИ ІНТРОДУКЦІЙНОГО ВИПРОБУВАННЯ РОСЛИН ВІДДІЛУ <i>PINORHUTA</i> В УМОВАХ БОТАНІЧНОГО САДУ НУБІП УКРАЇНИ	58

Щербина М.О.

**КОЛЕКЦІЯ ГОЛОНАСІННИХ У БОТАНІЧНОМУ САДУ ЛІНУ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА .....**

62

ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОНАСІННИХ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ У
СУЧАСНИХ УМОВАХ. ФІТОІНДИКАЦІЯ

Барзут О.С., Вокуева Е.Г.

**ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ВОЗДУШНОЙ СРЕДЫ ГОРОДА АРХАНГЕЛЬСКА НА
ПОКАЗАТЕЛИ ХВОИ СОСНЫ ОБЫКНОВЕННОЙ (*PINUS SILVESTRIS* L.) .....**

65

Белокопытова Л.В., Бабушкина Е.А.

**К ВОПРОСУ ОБ ОПТИМИЗАЦИИ ОЦЕНКИ АНАТОМИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ
ДРЕВЕСИНЫ ХВОЙНЫХ .....**

68

Bilanuch M.M.

**SPECIES OF THE GENUS CEDRUS (*CEDRUS*) AS INTRODUCERS
IN THE TRANSCARPATIAN REGION .....**

71

Горелов А.М.

ГЕОГЕННОЕ ИЗЛУЧЕНИЕ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА *PINUS SYLVESTRIS* L. ....

75

Джуренко Н.І., Паламарчук О.П., Машковська С.П., Четверня С.О.

ФІТОХІМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГІНКГО ДВОЛОПАТЕВОГО (*GINKGO BILOBA* L.) .

78

Драган Н.В., Бойко Н.С., Дойко Н.М., Пидорич Ю.В.

**КОРОЇДНЕ ВСИХАННЯ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ В ДЕНДРОПАРКУ
«ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ .....**

80

Сльнтіфоров С.М.

***VISCUM ALBUM* SUBSP. *AUSTRIACUM*: ПАТОГЕНЕЗ І ПОШИРЕННЯ НА
ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ .....**

85

Жирнова Д.Ф., Белокопытова Л.В.

**УСТОЙЧИВОСТЬ РАДИАЛЬНОГО ПРИРОСТА *LARIX SIBIRICA* В УСЛОВИЯХ
ПЕРИОДИЧЕСКИХ ЗАСУХ В ЮЖНОЙ СИБИРИ .....**

87

Івченко А.І., Пундяк О.І.

**СТРУКТУРА СТОВБУРІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРОН ДЕРЕВ ПРОТОТИПУ
ЛІСОВОГО НАСАДЖЕННЯ РІВНОВЕРХІВКОВОЇ ВІДМІНИ ТУЇ ЗАХІДНОЇ .....**

90

Ільєнко О.О.

**КОЛЕКЦІЯ ГОЛОНАСІННИХ ДЕНДРОПАРКУ «ТРОСТЯНЕЦЬ»:
РЕТРОСПЕКТИВА ТА ПЕРСПЕКТИВА .....**

94

Іщук Л.П.

**ВИКОРИСТАННЯ ХВОЙНИХ РОСЛИН (*PINOPSIDA*) В ОЗЕЛЕНЕННІ МІСТА
БІЛА ЦЕРКВА .....**

96

Калашнікова Л.В., Дорошенко Ю.В.

**КІЛЬКІСНА ТА ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА РАРИТЕТНИХ ВИДІВ ВІДДІЛУ
PİNOPHYTA КОЛЕКЦІЇ ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ .....**

101

Квітко М.О., Савосько В.М.

**ТАКСАЦІЙНІ ПОКАЗНИКИ *PINUS SYLVESTRIS* L. ДОВГІНЦІВСЬКОГО
ДЕНДРОПАРКУ (М. КРИВИЙ РІГ) .....**

104

Ковалевський С.Б., Шепелюк М.О.

**ГОЛОНАСІННІ ВИДИ В СИСТЕМІ МІСЬКИХ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ
ЛУЦЬКА** 108

Костякова Т.В., Белокопытова Л.В.

**ВЛИЯНИЕ ДЕФОЛИАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ КЛЕТЧНОЙ СТРУКТУРЫ
LARIX SIBIRICA LEDEB. ЛЕСОСТЕПНОЙ ЗОНЫ РЕСПУБЛИКИ ТЫВА,
РОССИЯ** 111

Кузнецов С.І.

**ГЕНОФОНД ГОЛОНАСІННИХ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЙОГО ЗБАГАЧЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ** 114

Павлюченко Н.А., Похильченко О.П.

**АЛЕЛОПАТИЧНИЙ МОНИТОРИНГ ПРИКОРЕНЕВОГО СЕРЕДОВИЩА
НАСАДЖЕНЬ КОНІФЕРЕТУМУ НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ
ІМЕНІ М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ** 117

Плескач Л.Я.

**ЕПІФІТНІ МОХОПОДІБНІ ХВОЙНИХ ДЕРЕВНИХ ВИДІВ ДЕНДРОПАРКУ
«ОЛЕКСАНДРІЯ»** 121

Познякова С.І.

**ГОЛОНАСІННІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ІНТРОДУЦЕНТИ В ЛІСОВИХ
НАСАДЖЕННЯХ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ** 123

Похильченко О.П., Драган Г.І., Макаренко Н.В., Шевченко Я.С.

**ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ШПИЛЬКОВИХ МОНОНАСАДЖЕНЬ В
НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М. М. ГРИШКА НАН
УКРАЇНИ.** 126

Прокопук Ю.С., Нецветов М.В.

**ВІК ТА РАДІАЛЬНИЙ ПРИРІСТ ОРНАМЕНТАЛЬНИХ ДЕРЕВ ВИДУ *PINUS
SYLVESTRIS* L. ППСІМ «ФЕОФАНІЯ»** 130

Силенко О.В.

**ВОЛОГІСТЬ ҐРУНТУ ЯК ЛІМІТУЮЧИЙ ФАКТОР ДЛЯ ХВОЙНИХ РОСЛИН В
ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ** 133

Соломаха Н.Г., Короткова Т.М.

**ВИКОРИСТАННЯ ГОЛОНАСІННИХ У РЕКУЛЬТИВАЦІЙНИХ
НАСАДЖЕННЯХ НА ПОРУШЕНИХ ПРОМИСЛОВІСТЮ ЗЕМЛЯХ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ** 137

Федорчак Е.Р.

**БІОІНДИКАЦІЯ РІВНЯ ЗАБРУДНЕННЯ ЗА РЕАКЦІЄЮ АСИМІЛЯЦІЙНОГО
АПАРАТУ *PICEA ABIES* (L.) KARST. ТА *PICEA PUNGENS* ENGELM. В УМОВАХ
КРИВОРІЗЖА** 140

Шиндер О.І., Глухова С.А., Михайлик С.М., Неграш Ю.М.

**СПОНТАННА ФЛОРА ГОЛОНАСІННИХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ:
АБОРИГЕННІ ТА АДВЕНТИВНІ ТАКСОНИ** 142

Шумик М.І., Булах П.С., Попіль Н.І.

**ЕКОЛОГО-ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ГОЛОНАСІННИХ
(*PINOPHYTA*) В УРБАНІЗОВАНИХ ЛАНДШАФТАХ** 146

Юрченко В.А.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ХВОЙНИХ ІНТРОДУЦЕНТІВ В УМОВАХ СТАРОБІЛЬСЬКОЇ СХИЛОВО-ВИСОЧИННОЇ ОБЛАСТІ	149
--	------------

РОЗМНОЖЕННЯ ТА СЕЛЕКЦІЯ ГОЛОНАСІННИХ

Висоцька Н.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ МІКРОКЛОНАЛЬНОГО РОЗМНОЖЕННЯ ІНТРОДУКОВАНИХ ВИДІВ РОДУ <i>PICEA</i> А. ДІЕТР.	153
---	------------

Донець Н.В., Приплавко С.О.

ВПЛИВ МЕТАБОЛІЧНО-АКТИВНИХ РЕЧОВИН ТА ЇХ КОМПОЗИЦІЙ НА СХОЖІСТЬ НАСІННЯ <i>GINKGO BILOBA</i> L.	155
---	------------

Лось С.А., Торосова Л.О., Плотнікова О.М., Григор'єва В.Г., Губін Є.А.

ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ ЯЛІВЦЮ ВІРГІНСЬКОГО (<i>JUNIPERUS VIRGINIANA</i> LINNAEUS) РІЗНОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ	159
---	------------

Терещенко Л.І.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗМІРІВ ШИШОК СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ ТА ВИПОВНЕННОСТІ НАСІННЯ В НИХ В УМОВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	162
---	------------

Ткаченко О.О., Демченко О.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕГЕТАТИВНОГО РОЗМНОЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>JUNIPERUS</i> L. В УМОВАХ М. КИЄВА	165
---	------------

ГОЛОНАСІННІ У ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНІ ТА У ТВОРЧОСТІ

Дойко Н.М.

ЗНАЧЕННЯ ХВОЙНИХ РАСТЕНИЙ ДЛЯ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТОВ И ОСОБЕННОСТИ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ	168
--	------------

Гамалія К.М., Руда С.П.

СИМВОЛІКА ХВОЙНИХ ДЕРЕВ ЯК СКЛАДОВА ДЕНДРОМІФОЛОГІЇ	171
--	------------

Гандовська Л.В., Штильова А.П.

ГОЛОНАСІННІ У ТВОРАХ БЛОЦЕРКІВСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ	174
---	------------

Горб В.К.

ОДНОСТОВБУРНІСТЬ ДЕРЕВ, ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ЇХНЬОЇ ДОВГОВІЧНОСТІ	178
--	------------

Гордієнко Д.С.

ПОЄДНАННЯ ТРОЯНД ТА ХВОЙНИХ РОСЛИН ПРИ СТВОРЕННІ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ	181
--	------------

Дзиба А.А., Кравець В.П.

СТВОРЕННЯ КОЛЕКЦІЇ КУЛЬТИВАРІВ <i>GINKGO BILOBA</i> L. (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ)	183
--	------------

Катрєвич М.В., Козачук І.Ю.

СТВОРЕННЯ КОЛЕКЦІЙНО-ДЕМОНСТРАТИВНОЇ ДІЛЯНКИ ЗА УЧАСТЮ ХВОЙНИХ, КРАСИВО-КВІТУЧИХ КУЩІВ ТА КВІТІВ У ДЕНДРОПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ»	188
---	------------

<i>Клименко А.В.</i> АНАЛІЗ СТАНУ ДЕЯКИХ ПАРКІВ ТА СКВЕРІВ, СТВОРЕНИХ НА БАЗІ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ В КИСВІ	190
<i>Мамчур Т.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ GYMNOSPERMS ДЛЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ СТУДМІСТЕЧКА УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА	194
<i>Матяшук Р.К., Ткаченко І.В.</i> ГОЛОНАСІННІ В ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНІ ППСІМ «ФЕОФАНІЯ»	201
<i>Мордатенко І.Л.</i> ДЕКОРАТИВНІ ФОРМИ РОДУ LARIX MILL. В ОЗЕЛЕНЕННІ	204
<i>Похильченко О.П., Кругляк Ю.М.</i> МОЖЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ СТАНУ ШИЛЬКОВИХ МОНОНАСАДЖЕНЬ В НБС ІМЕНІ М.М. ГРИШКА НАНУ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ УЗЛІСЬ	209
<i>Товстоляк Н.В.</i> ЕКОЛОГІЧНІ УМОВИ МІСЦЕЗРОСТАНЬ ГОЛОНАСІННИХ У ПАРКАХ ТА СКВЕРАХ КРИВОГО РОГУ	212
<i>Шуплат Т.І.</i> АСОРТИМЕНТ ПЕРСПЕКТИВНИХ ВИДІВ І КУЛЬТИВАРІВ РОДИНИ SUPRESSACEAE ДЛЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ КЗЗМ ЛЬВОВА	215

4. Димитрова Л.В. Видовий склад епіфітних лишайників та мохоподібних на деревних породах Києва // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: «біологія». – 2008. – 7 (814). – С. 30-37.
5. Инсарова И.Д., Инсаров Г.Э. Сравнительная оценка чувствительности эпифитных лишайников различных видов к загрязнению воздуха // Проблемы экологического мониторинга и моделирование экосистем. – 1989. – Т. 12. – С. 113-175.
6. Слуга З.А. О закономерностях произрастания мхов-эпифитов // Вестник Москов. ун-та. Биол., почвовед. – 1975. – № 5. – С. 43-49.

Плескач Л.А.

ЭПИФИТНЫЕ МОХООБРАЗНЫЕ ХВОЙНЫХ ДРЕВЕСНЫХ ВИДОВ ДЕНДРОПАРКА «АЛЕКСАНДРИЯ»

Результаты проведенных исследований показали, что эпифитная бриофлора хвойных пород дендропарка «Александрія» в настоящее время насчитывает 6 видов и составляет 16,21 % от общего количества эпифитных мохообразных. Наиболее распространенными эпифитными мхами, которые были зафиксированы на коре *Pinus strobus* L., *Picea abies* (L.) Karst., *Larix decidua* Mill. и *Pinus sylvestris* L. были *Hypnum cupressiforme* Hedw. и *Platygyrium repens* (Brid.) Schimp., на коре *Juniperus virginiana* L. – *Leskea polycarpa* Hedw.

Pleskach L. Ya.

EPHYPHYTIC MOSSES OF CONIFEROUS ARBOREAL SPECIES OF THE «OLEXANDRIA» DENDROLOGICAL PARK

The results of the research showed that the epiphytic bryoflora of coniferous species of the «Olexandria» Dendrological Park counts 6 species, which is 16,21 % of the total number of epiphytic mosses. The most common epiphytic mosses recorded on the bark of *Pinus strobus* L., *Picea abies* (L.) Karst., *Larix decidua* Mill. and *Pinus sylvestris* L. were *Hypnum cupressiforme* Hedw. and *Platygyrium repens* (Brid.) Schimp., on the bark of *Juniperus virginiana* L. – *Leskea polycarpa* Hedw.

УДК 630*181.28

Познякова С.І., канд. с.-г. наук
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна. s.poznyakova@ukr.net

ГОЛОНАСІННІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ІНТРОДУЦЕНТИ В ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано видовий склад найбільш поширених порід інтродуцентів відділу Голонасінні класу Хвойні в лісових насадженнях Лівобережного Лісостепу України. Встановлено, що ці види формують високопродуктивні деревостани. Тому у лісовій практиці необхідно приділяти належну увагу введенню в насадження порід інтродуцентів, які вже визнані перспективними в лісорослинних і кліматичних умовах кожного регіону.

Голонасінні (Pinophyta) поширені по всій земній кулі і нараховують близько 800 видів, більшість з яких росте в Євразії, Австралії та Америці. До Голонасінних відносять деревні, в основному вічнозелені рослини. В Україні природно росте 22 види Голонасінних – представники 4 родин і 7 родів [5]. Найширше представлені видами природної дендрофлори Хвойні (Pinopsida). Найважливіше лісогосподарське значення з представників класу Хвойні має родина Соснові (*Pinaceae*). Сосновим немає рівних серед Голонасінних. Хвойні насадження в Україні становлять 43 % загальної площі, зокрема сосна звичайна – 35 %. Ліси України сформовані понад 30 видами деревних порід, серед яких ялина європейська, ялиця

біла займають значну площу. Лісистість України становить 15,9 %. За показником лісистості, Україна належить до малолісних країн Європи. Питання збільшення лісистості держави включено до пріоритетних напрямків розвитку лісогосподарської галузі.

Оптимальне застосування перспективних інтродуцентів, в тому числі і Голонасінних, при лісовідновленні та лісорозведенні забезпечує високу адаптаційну здатність лісів до мінливих екологічних умов і гарантує належне виконання лісовими екосистемами екологічних, соціальних, економічних функцій. Введення нових видів в лісові насадження може сприяти підвищенню продуктивності деревостанів, скороченню термінів вирощування деревини, посиленню захисної властивості насаджень, їх стійкості до несприятливих факторів середовища, меліоративного та естетичного значення [8].

Інтродукція та культивування Голонасінних в Україні пов'язані з низкою цінних лісогосподарських властивостей цих рослин. Тому важливого значення набувають роботи по інтродукції та акліматизації хвойних видів, які наряду з місцевими видами після успішних випробувань в ботанічних садах та дендрологічних парках можуть застосовуватися в лісових насадженнях. Введення нових видів повинно базуватись на чіткому розумінні тих переваг, які лісівник отримає від їх впровадження. Тільки в таких випадках виправдано введення нових порід. Хоча перспективність багатьох деревних і чагарникових видів вже відома, лісове господарство має обмежені можливості впровадження інтродукованих видів у лісокультурне виробництво внаслідок відсутності достатньої лісонасінної бази та незначної кількості науково-виробничих об'єктів, де проводяться дослідження з питань акліматизації того чи іншого виду. Якщо для озеленення можна швидко відібрати види, які відзначаються не лише високою декоративністю, але й значною стійкістю до несприятливого впливу біотичних та абіотичних чинників, то із сотень видів інтродуцентів, придатних для озеленення, лише 8–12 % можуть бути використані для введення в лісові насадження [8].

Серед голонасінних найбільше випробувано іншорайонних видів віднесених до родини Соснових. Значний інтерес викликають види Хвойних з Північної Америки, більшість з них мають високу стійкість, здатність зберігати високі декоративні, санітарно-гігієнічні і естетичні властивості при інтродукції. В Україні ці види широко використовують для створення штучних насаджень різного цільового призначення: лісових культур, захисних та озеленувальних насаджень.

Для вивчення видового різноманіття порід інтродуцентів Голонасінних, які ростуть в лісових насадженнях Лівобережного Лісостепу України, ми проаналізували бази даних лісогосподарських підприємств. Слід зазначити, що для умов Лівобережного Лісостепу України, лише сосна звичайна є аборигенним видом, всі інші види класу Хвойні є інтродуцентами, які вводять в лісові культури.

У штучних насадженнях Лівобережного Лісостепу широко культивують ялину європейську (*Picea abies* (L.) Karst.), модрина європейську (*Larix decidua* Mill.), модрина японську (*Larix leptolepis* Govd.), сосну Веймута (*Pinus strobus* L.), сосну жовту (*Pinus ponderosa* Dougl. ex Laws.), сосну Банка (*Pinus banksiana* Lamb.), сосну кримську (*Pinus pallasiana* D. Don), псевдотсугу Мензіса (*Pseudotsuga menziesii* (Mirb) Franco). Ці види інтродуценти в умовах Лівобережного Лісостепу відрізняються високою інтенсивністю росту та можуть формувати високопродуктивні насадження [2, 3, 4, 6, 7].

Найбільш швидкозростаючими видами є псевдотсуга Мензіса та модрина європейська. Псевдотсуга Мензіса в американських лісах росте природно, характеризується швидким ростом, високоякісною деревиною, підвищеною стійкістю до біотичних й абіотичних чинників. В Європі цей північно-американський вид має найвищу продуктивність не тільки серед аборигенних, але й інтродукованих видів. Лісівники рекомендують псевдотсугу Мензіса для плантаційного та масивного лісорозведення у багатьох країнах Європи та Північної Америки. В Україні ця порода також має надзвичайно високу продуктивність, особливо в Лісостепу і в Карпатах [4, 8].

Одним з найперспективніших видів для отримання якісної деревини за короткий термін є модрина європейська. У європейських країнах вона росте природно,

характеризується швидким ростом, високоякісною деревиною, підвищеною стійкістю до біотичних й абіотичних чинників. В умовах Лівобережного Лісостепу модрина європейська є цінним видом інтродуцентом [7, 8].

З метою більш детального вивчення особливостей росту порід інтродуцентів, в лісових насадженнях ДП «Гадяцьке ЛГ» і ДП «Краснопільський агролісгосп» були закладені пробні площі. Дослідження проводили за загальноприйнятою методикою [1, 6].

Державне підприємство «Гадяцьке лісове господарство» розташоване в північній частині Полтавської області. Загалом близько 5 % лісового фонду Полтавської області становлять насадження, створені за участю деревних порід інтродуцентів. Це лісові культури сосни кримської, сосни Веймутова, сосни Банка, модрини європейської та модрини японської, ялиці білої, ялини європейської та інших порід, які не є характерними для природних лісів Полтавщини [2].

Ялина європейська в умовах ДП «Гадяцьке ЛГ» серед усіх порід інтродуцентів займає найбільшу площу (близько 30 га.). Її частка у насадженні становить від 10 % до 50 – 100 %. Ялинові насадження ростуть в умовах В₂, С₂, С₃, D₂. В типі лісу С₂-лдС насадження ялини займають найбільшу площу і відрізняються найкращими таксаційними показниками. Ялина європейська є породою волого клімату і підвищений баланс вологи є основним чинником формування природних ялинників [5, 6].

Досліджуючи санітарний стан порід інтродуцентів, ми відзначаємо, що на більшості пробних площ дерева ялини європейської мають задовільний санітарний стан, тобто переважають дерева без ознак ослаблення. Хоча є насадження в яких переважають ослаблені дерева як ялини європейської, так і сосни звичайної [6].

ДП «Краснопільський агролісгосп» розташований в східній частині Сумської області. Голонасінні породи інтродуценти в лісових насадженнях підприємства представлені лише двома видами, це сосна кримська та ялина європейська. Сосна кримська формує чисті деревостани, які за таксаційними показниками суттєво не відрізняються від місцевого виду сосни звичайної, але індекс санітарного стану дорівнює ІІ,0 бали, оскільки здорові дерева сосни кримської становлять лише 26 %, ослаблені – 55 %.

Сосна кримська природно росте в Гірському Криму, від Бахчисарая до Судака [5]. Сосна кримська досягає менших розмірів, більш тіньовитривала, теплолюбна, посухостійка, менше пошкоджується шкідливими комахами, ніж сосна звичайна. Враховуючи ці лісівничі властивості сосни кримської, вона має певні переваги перед сосною звичайною, зокрема у більшій посухостійкості і, відповідно, більшій продуктивності в умовах саме південних областей.

Всі дослідження, пов'язані з інтродукцією деревних порід, повинні базуватися на принципах лісової типології. Введення нових видів в лісові насадження може сприяти підвищенню продуктивності деревостанів, посиленню їх стійкості до несприятливих факторів середовища, збереженню біологічного різноманіття. Лісорослинні умови Лівобережного Лісостепу України є сприятливими для росту багатьох видів інтродуцентів відділу Голонасінні, які мають цінні лісогосподарські властивості.

Список літератури

1. Анучин Н.П. Лесная таксация. – М.: Лесная промышленность, 1982. – 552 с.
2. Грибович С.С., Пастернак В.П. Оцінка стійкості та декоративності порід інтродуцентів у лісових насадженнях державного підприємства «Лубенське лісове господарство» // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2017. – Вип. 130. – С. 93-102.
3. Нейко І.С., Лось С.А., Плотнікова О.М. Адаптивна здатність та особливості росту підвидів сосни жовтої (*Pinus ponderosa* L.) в географічних культурах в умовах Харківщини // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.1. – С. 116-121.
4. Плотнікова О.М. Комплексне оцінювання перспективності псевдотсуги Мензіса (*Pseudotsuga Menziesii* (Mirb.) Franco) в умовах Лісостепу України // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2018. – Вип. 132. – С. 73–83.

5. Познякова С.І., Лось С.А. Дендрологія. Голонасінні: навч. посібник. – Х.: Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва, 2015. – 199 с.
6. Познякова С.І. Породи інтродуценти в лісових насадженнях ДП «Гадяцьке ЛГ» // Вісник ХНАУ. – 2019. – № 2. – С. 142-148.
7. Чигринець В.П., Ігнатенко В.А., Романенко Л.О. Досвід введення модрини в лісові культури в свіжій кленово-липовій діброві на північному сході Лівобережного Лісостепу України // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.3. – С. 88-91.
8. Яцик Р.М., Гайда Ю.І., Гудима В.М. Основи інтродукції та адаптації деревно-кущових видів рослин. – Івано-Франківськ: НАІР, 2017. – 175 с.

Познякова С.І.

ГОЛОСЕМЕННЫЕ КАК ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ИНТРОДУЦЕНТЫ В ЛЕСНЫХ НАСАЖДЕНИЯХ ЛЕВОБЕРЕЖНОЙ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ

Проанализирован видовой состав наиболее распространенных пород интродуцентов отдела Голосеменные класса Хвойные в лесных насаждениях Левобережной Лесостепи Украины. Установлено, что эти виды формируют высокопродуктивные древостои. Поэтому в лесной практике необходимо уделять должное внимание введению в насаждения пород интродуцентов, которые уже признаны перспективными в лесорастительных и климатических условиях каждого региона.

Poznyakova S.I.

GYMNOSPERMS AS PROSPECTIVE INTRODUCERS IN FOREST STANDS OF THE LEFT-BANK FOREST STEPPE OF UKRAINE

The species composition of the most common species of introducers of the Coniferous Gymnosperm in the forest stands of the Left-Bank Forest-Steppe of Ukraine is analyzed. It is established that these species form highly productive stands. Therefore, in forest practice it is necessary to pay due attention to the introduction of introductory species into stands, which have already been tested and recognized as promising in the forest vegetation and climatic conditions of each region.

УДК 582.42:632.7

¹Похильченко О.П., канд. біол. наук; ²Драган Г.І., канд. біол. наук
¹Макаренко Н.В.; ¹Шевченко Я.С.

¹Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України
м. Київ, Україна. pokhylchenko@yahoo.com, mmnv@ukr.net, spotfb@gmail.com.

²Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів
м. Біла Церква, Україна. giddragan@ukr.net

ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН ШПИЛЬКОВИХ МОНОНАСАДЖЕНЬ В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М. М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Анотація. В результаті фітосанітарного моніторингу насаджень Коніферетуму Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка виявлено 15 видів шкідників хвої та пагонів. Наголошено, що всі виявлені шкідники заселяють рослини кількох видів одночасно, як наслідок умов мононасаджень. Підібрані ефективні методи захисту рослин в умовах ботанічного саду.

Коніферетум ботанічного саду імені Миколи Гришка створювали в 40-х роках 20 сторіччя, за проектом Леоніда Рубцова. Ділянка розміщена на 10 га пагорбів високого (до 100 м) правого берега Дніпра, тому ґрунтові води недосяжні для рослин. Ґрунтовий покрив ділянки був порушений після руйнування валів Звіринецьких укріплень [2]. Доступ